

## Die Berliner Mauer

Lesbrief

Manuela Keeris

*“Für alle die, geboren und aufgewachsen in einem Land, welches es nicht mehr gibt!”*



## Voorwoord

De lessenserie **Die Berliner Mauer** is door mij ontwikkeld om leerlingen stil te laten staan bij een belangrijk stukje Duitse geschiedenis waarmee we onbewust nog dagelijks te maken hebben. Het belicht een andere kant van het ijzeren gordijn bij het vak Duits en zal de leerling aanzetten om na te denken over begrippen als vrijheid, vrijheid van meningsuiting, het omgaan met onze medemens en het vormen van een eigen mening rond maatschappelijke onderwerpen. Nog steeds worden wij maar vooral de jonge generatie er dagelijks mee geconfronteerd. Het verhaal wat veel verder gaat dan de muur zelf, namelijk een strijd om macht, de goedbedoelde visies achter politieke beslissingen laat de leerlingen ontdekken dat iedereen een deel uitmaakt bij het schrijven van geschiedenis. Elk land schrijft geschiedenis en vormt de cultuur en de mensen in een land en pas als we er iets meer van weten zien we gelijkenissen en zijn wij in staat om van het land, de mensen en de taal te houden. Ik heb de lessenserie ingezet als project van de dag van de Duitse taal maar het kan natuurlijk op elk moment in het schooljaar. Het is zeker geen zware kost en bij elke stap ligt de nadruk voor de leerlingen op het nu en de rol van de leerling zelf in onze maatschappij. Uiteraard zijn er al heel veel lesbrieven rondom de Berlijnse muur te vinden maar ik hoop dat jullie zin hebben om samen met jullie leerlingen deze avontuurlijke reis te gaan maken waarin zij een belangrijk stukje van Duitsland leren kennen en niet alleen Duitsland ontdekken.

Veel plezier!

Manuela Keeris

## Praktische informatie

Lesdoel	Kennis van land en volk
Lesduur	Lessenreeks van minimaal 2 lessen
Materiaal	PowerPoint + werkblad/placemat A3 – <b>Die Berliner Mauer</b>
Klassen	VMBO/ Havo Onderbouw, eventueel aan te passen/ uit te breiden naar bovenbouw
Niveau	A1 welke door docent uitgebreid kan worden naar A2 of B1
Doeltaal	Teksten op werkblad en PowerPoint zijn wisselend in Duits en NL om het ook op VMBO-niveau te kunnen gebruiken.
Werkvorm	Individueel, deels in groepjes
Inzetbaarheid	Vakoverstijgend / geschiedenis, CKV, handvaardigheid of ander creatief vak
Andere vaardigheden	Woordenschat, leesvaardigheid

## Verkort schema gebruik PowerPoint en werkblad/placemat

	schoolbord	PowerPoint	werkblad	Tijd +/-
<i>Stap 1</i>	<i>mindmap maken woord Deutschland</i>			<i>5 min</i>
<i>Stap 2</i>		<i>Dia 2 + Dia 3 + Dia 4</i>	<i>Aufgabe 1</i>	<i>15 min</i>
<i>Stap 3</i>			<i>Aufgabe 2</i>	<i>5 min</i>
<i>Stap 4</i>			<i>Aufgabe 3</i>	<i>5 – 10min</i>
<i>Stap 5</i>		<i>Dia 5 + Dia 6 + Dia 7</i>	<i>Aufgabe 4</i>	<i>15 min</i>
<i>Stap 6</i>	<i>Ev. aantekeningen van antwoorden leerlingen</i>	<i>Dia 8</i>	<i>Aufgabe 5</i>	<i>resterende tijd of eventueel thuis afwerken</i>

## Omschrijving en opzet lessenserie voor de docent

**Lesuur 1***Stap 1*

Docent schrijft het woord DEUTSCHLAND op het bord en vraagt leerlingen wat in hun opkomt bij het woord en noteert in een soort mindmap alle genoemde begrippen rondom het woord DEUTSCHLAND.

*Doel: leerlingen noemen hoofdstad Berlijn. Gebeurt dat niet, stuurt docent en vraagt door naar wat leerlingen hierover weten. Leerlingen noemen de Berlijnse muur of docent stuurt in deze richting.*

*Stap 2*

Docent stelt de vraag: Heeft Duitsland altijd al zo uitgezien als nu? Dan laat hij de verdeling van Duitsland zien (PP Dia 2) en legt heel kort aan de klas uit wat er gebeurde en wat er voor verschillen ontstonden tussen de gebieden. Samen leest de docent met de klas de bijbehorende teksten in de PowerPoint (PP Dia 3), *luistert en leest de liedtekst van de twee verschillende volksliederen* (optioneel) en geeft de klas opdracht 1: Kleur met een stift de voormalige grens tussen BRD en DDR op de kaart.

**Maken: opdracht 1 op werkblad/placemat**

Docent vertelt over de verschillen tussen de BRD en DDR en wijst de leerlingen op dat er wel een grens was maar nu nog steeds geen muur stond.

*(Persoonlijk gebruik hierbij mijn eigen verhalen over het leven in de DDR. Gelukkig is er op internet veel te vinden voor docenten om de kinderen duidelijk te maken wat de visie achter het communisme is en hoe DDR burgers het hebben ervaren. Bijvoorbeeld zou de docent deze link kunnen gebruiken. <https://www.zdf.de/kinder/logo/berliner-mauer-104.html> Belangrijk hierbij is het om de klas duidelijk te maken dat de landen twee verschillende richtingen op gingen, BRD=luxe, DDR=basisbehoefte, strenge regels met straffen maar ook geluk, vriendschappen en familie)*

Docent laat de film in de link (PP Dia 4) zien.

Doel: leerlingen worden zich bewust van een Duitsland dat twee landen kende met verschillende politieke visies.

*Stap 3*

Docent stelt de vraag aan de klas: Wat als je op een ochtend wakker wordt en dwars door je straat is men bezig om een muur te bouwen? Je mag ineens niet meer naar de andere kant van de muur. Wie zou je dan nooit meer zien? Wat voel je?

Doel: bewustwording van de impact die een beslissing die buiten jou om genomen wordt, kan hebben zoals ook de bewustwording van het begrip vrijheid. Ook wordt de leerling aangezet om droge theorie uit een geschiedenisboek naar zichzelf te projecteren.

**Maken: opdracht 2 – Schrijf aan de rechte kant jouw naam en aan de linke kant die van familie en vrienden die je dan nooit meer zou zien.***Stap 4*

Docent keert nog even terug naar het feit dat de BRD meer luxe kende dan de bevolking in de DDR. Eventueel is het hiervoor handig om voorbeelden te noemen (producten in de supermarkt, geen westerse reclame, niet reizen naar een ver westers land, geen telefoon of dure auto's etc. en dat te bespreken met de kinderen) Hij/Zij vraagt de leerling om bij

opdracht 3 op het werkblad op te schrijven wat de leerling het meest zou missen aan luxe van de dingen die hij nu gewend is en heeft. (denk aan: mobieltje, internet, kleding, verschillende merken etc.)

### **Maken: opdracht 3**

#### *Stap 5*

Docent vertelt met behulp van PowerPoint (*PP Dia 5 + Dia 6*) nog even kort het verloop van de verschillende vluchtpogingen, het verdriet van families, vrijheid van meningsuiting en het opsluiten van de burgers die tegen de regering durfden in te gaan. Hij/Zij maakt zo een overgang naar het jaar 1989, de val van de muur.

Aangekomen bij de val van de muur, laat de docent *PP Dia 7* zien en vertelt dat er op 3 oktober 1990 Duitsland officieel herenigd was.

### **Maken: opdracht 4 – leerlingen proberen de tijdlijn compleet te maken**

#### *Stap 6*

Docent legt de leerlingen uit dat de muur toen eigenlijk een soort social media bron was, waarop het volk ineens de mogelijkheid had om aan het brede publiek hun mening kenbaar te maken en tegelijkertijd een monument ter herinnering aan een land te creëren, waarin zij geleefd, geliefd en gestreden hebben.

Docent maak een overgang naar het nu, met de vraag...Kennen jullie onderwerpen die nu in onze maatschappij spelen? Onderwerpen die mensen boos maakt, onderwerpen waar mensen een bepaalde mening over hebben, onderwerpen die jou persoonlijk bezighouden, die je boos maken of juist heel gelukkig? – docent kan met behulp van PowerPoint (*PP Dia 8*) ideeën aanreiken en bespreekt dat kort afhankelijk van de sfeer en acceptatie in de klas bijvoorbeeld door een mindmap op het bord. Docent wijst leerlingen ook op de manier waarop we een mening uiten. Het mag confronterend zijn maar nooit kwetsend voor anderen.

### **Maken: opdracht 5 – wat maakt jou boos/gelukkig**

Huiswerk voor de volgende keer: Breng kleurpotloden, stiften etc. mee!

## **Lesuur 2**

Reproduceren informatie van afgelopen les. Eventueel kort steekwoorden op het bord zetten. Placemat/ werkblad uitdelen aan de leerlingen. Kort terugkoppelen van de maatschappelijke onderwerpen die nu in de wereld actueel zijn en voor verdriet of juist geluk zorgen.

Docent leidt afsluitende opdracht 5 op werkblad/placemat in. – Kies een van jouw onderwerpen van opdracht 4 en bedenk hoe je dat vorm wilt geven. Wat als jij een kunstenaar was en een eigen stukje muur zou krijgen om te spreken? Wat wil je tegen het volk of tegen de regering zeggen? Hoe ga je dat tekenen, welke Duitse woorden heb je hiervoor nodig (Let op! Mag niet in het NL)

### **Maken: opdracht 6 – leerlingen geven hun mening op een stukje muur**

Afhankelijk van het werktempo mag men hier 1 of 2 lesuren voor uittrekken.

### Vervolgstappen na de lessenserie

Elke klas kiest dan d.m.v. briefjes de beste tekening van hun klas (wijs leerlingen erop dat het niet op basis van vriend/vriendin gekozen wordt maar echt om het thema en de uitwerking ervan gaat)

De beste 4 tekeningen worden uitgeknipt en op een groot poster geplakt en in de docentenkamer opgehangen. Alle docenten krijgen 2 weken de kans om hun stem uit te brengen op hun favoriet stukje muur. De winnaar verdient natuurlijk een prijs (eventueel te regelen met schoolleiding). De poster kan als decoratie nog in het lokaal Duits blijven hangen.

*(Ik krijg nog steeds vragen van andere klassen wanneer wij **DIT** gaan doen als zij de posters zien – er waren zelf leerlingen die een stukje muur voor mij gekocht hebben op vakantie)*

### Mogelijkheden voor differentiatie

- Woordverklaringen weghalen in de PowerPoint
- Volkslied DDR en volkslied BRD laten vertalen – kern van de tekst laten zoeken en kritisch laten kijken naar het politieke systeem en de tekst
- Een brief laten schrijven aan een DDR-burger met vragen die leerlingen na de lessenserie hebben
- Vakantiebestemmingen in Duitsland laten opzoeken en leerlingen erbij laten schrijven in welk deel van Duitsland de vakantieplek vroeger voor 1989 lag
- Op internet laten opzoeken welke Dialecten Duitsland kent en in welke delen deze gesproken worden. Wat zijn typische oude DDR-Dialecten en welke BRD-Dialecten?
- Laat leerlingen een brochure/ flyer ontwerpen met Musea, Gedenkstätten etc. waar iets over deze tijd verteld wordt.

Uiteraard zijn er tal van mogelijkheden om de lessenserie uit te breiden en taliger te maken afhankelijk van het niveau van de leerlingen en de mogelijkheden op school.

### Voorbeeld werkblad/placemat (afmeting printen: A3)

